

Цетиње, 3. децембра

Народна Скупштина састала се прекјуче у редован сазив. Отпочиње свој рад у врло тешким приликама, у којима се налазе наша отаџбина и целокупно српско племе. Од ванреднога сазива, који је био одмах по изреченој анексији српских земаља Босне и Херцеговине, па до данашњег редовнога сазива, Народна Скупштина наћи ће, у главном, исту ситуацију, коју је оставила. Разлика је само у томе, што се наша сусјетка налази сада у куд и камо тежем положају, него ли прије два мјесеца. И како који дан даље, за њу је све црње. Та вијековна лисица, која је многе с успјехом стално варала, изгледа да ће сада долијати и ухватити се у гвожђа суда конференције европских сила, које, осим једине Немачке, нијесу према њој ни најмање расположене. Али, неизвјесност ипак још траје. То је оно, што ће Народна Скупштина затећи онако, како је оставила. Та страшна неизвјесност притискује цијелу нашу земљу као каква мора. Њу ће, у вјерени смо, осјетити и народни посланици и умјеће је добро схватити. Због ње је сва држава као у некој занетости и сталној приправности, коју је теже подносити, него ли ратовање. Наш народ је навикло да весело подноси најтеже жртве за добро отаџбине, па ће, надамо се, са стрпљењем очекивати и крај овој мучној неизвјесности, док се не ријеша, шта ће бити. Потребно је, да се исцрпу путем сва средства, да би се дошло до побједи наших права. Ако се на тај начин не задовоље наше праведне жеље, које нијесу пошљедница објести или јогунства, већ големе невоље, онда се зна, шта нам остаје. А тада ће се сваки Црногорац показати достојан својих врлих предака и гласа, који Црна Гора ужива у Српству и осталој свијету.

Народни посланици осим тога, што ће овдје, у средишту нашега државнога и народнога живота, лакше моћи оцијенити, у каквоме се сада стању налази наша отаџбина, имаће прилику, да у исти мах дознају, шта се и како се све од ванреднога сазива Нар. Скупштине на овамо предузимало и радило, да се с поља заштите и обезбједи битни интереси Црне Горе. Какви ће бити резултати рада наших надлежних фактора у томе погледу, тешко је још сада рећи, јер то непознати не могу ни знати; али, да се није ништа проунтало учинити, што иде у корист државе, можемо бити унапријед убјеђени. Да ово тешко стање, изазвано анексијом Босне и Херцеговине, за даје много брига надлежнима у нашој земљи и да је услед истога поцрњена сва њихова снага само

за једну цијелу и упућена само на једну страну, то је и непознати у стању схватити. Нарочито ће народни посланици моћи то да увиде, пошто имају право и дужност, да буду контрола у томе правцу. Та ће их контрола довести до увјерења, да се сада морају оставити за боља и мирнија времена многи послови, који су били на дневном реду, а који нијесу у тијесној вези са духом и потребама данашњих ванредних прилика. Ове заповиједају свијема озбиљним људима у Црној Гори, да не улажу сада своју снагу у многе и разноврсне послове, који би, што је сасвијем природно, могли драгоцјено вријеме утрошити за сврхе не толико хитне. Прилике, у којима се налази српски народ, захтијевају од свију нас прибраност, мир и међусобну љубав. Нико, само који хоће и може да принесе ма какву помоћ за општу ствар, није и не треба ни од кога данас да се сматра излишним.

Господа народни посланици, који сачињавају данашњу Народну Скупштину, већ су познати нашем јавном мишљењу. Они су већ за собом оставили једну годину плоднога и кориснога законодавног рада, који их је приказао као елементи озбиљности, родољубља, реда и напретка. Апеловати на њих, да се такви покажу и у овоме тешком стању, које ће српска историја забиљежити као засебну епоху, било би излишно, јер се о њима, на основу дојакошњег њиховога рада, стекло правилно мишљење, које свакоме намеће увјерење, да се ради среће Црне Горе од данашње Народне Скупштине можемо надати само добру.

Свршен чин

Један од принудних разлога, да се анексија призна, јесте изговор на свршен чин. Навикли су свијет да се свршеном чину поклони, па траже да то и сад буде. Право то постало је прећутно, али равно праву позитивном. Адвокати, који то исповиједају, хотимично затварају очи пред другим давно свршеним чином, чије право није донло кријумчарски, као ово, и које је за то јаче и претежније.

Један међународни уговор, у овој прилици берлински, много је свршенији чин од анексије и много старији од овога чина. Његово је право позитивно, написано и загарантовано потписима и ауторитетом свих великих сигнатарних сила.

Према једном свршеном чину, анексији, стоји други још свршенији и претежнији чин: берлински уговор. Ко је пречи? Чије је право теже? И да ли свршен чин једне државе може поништити тако исто свршен чин свих осталих држава, који је постао и међународни закон?

Ако се то допусти, онда ће сви правни појмови од сад морати поћи суноврат. Међународни уговори вриједиће само док некоме

од потписника не наспије да их поцијепи и да се позове на свршени чин. Дрски појединци деградирале на тај начин остале силе на бесправну публику, која има само да гледа и да ћути.

Видећемо, хоће ли Европа то допустити.

Специјално што се анексије тиче, о којој је данас ријеч, она је далеко од тога да буде свршен чин. Она је само у покушају да свршеним чином постане. Она је само изречена, али је далеко од свршетка. Да анексија постане свршеним чином треба да је призна Европа, треба да надне берлински уговор, потписи великих сила на њему треба да се оневаже и нов поредак да се створи. То све није готово. Зато је сасвим погрешно говорити о анексији као свршеном чину и тражити признање које се обично таквим чинима даје. Не. Анексија је још у стању покушаја и нема никаква права да се свршеним чином назива и да као таква тражи европско признање. Исто тако до признања Босна и Херцеговина не чине аустриску територију. То су данас спорне земље на које имају право само Аустриска и српске државе, а које Аустрија држи по праву песнице. А право песнице, то је изазивање, које ће лако данас сутра бити прихваћено.

На странпутици

Глека господи посланици на аустрискоме царевинском вијећу с доктором Крамаржом на челу изјавили су у првој ватри после проглашења анексије над Босном и Херцеговином да су с дјелом барона Ерентала сагласни. Неки су ишли даље и показали су чак и извјесну мјеру раздраганости.

Нас је овај поступак словенске браће изненадио и, признајемо, довео нас је у искушење да га оштро осудимо. И да нам није диктовало искуство, да никада ништа не чинимо у првој узбуђености, доста бисмо их и осудили. Овако смо се уздржали. Уздржавамо се и данас, остављајући браћи, која су на странпутици, доста времена да сами увиде, у чему су и колико погрјешили. Надамо се у њихову увиђавност у толико више, што су то људи који су одскочили од просјечнога нивоа образованости. Њима не треба много па да своју погрјешку сами, уколико је могуће, исправе.

Али, ако се и уздржавамо од пријекора, не можемо се одрећи од дужности да допринесемо колико смо у снази да се појмови, за које држимо да су погрјешни, исправе.

Кад је изненађење међу словенским свијетом било опште и тим самим изречена осуда кад њиховим држањем, чуло се, не знамо да ли из њихових кругова, да су то они учинили из радости, што се анексијом словенски живаљ у аустроугарској монархији умножава, те их је на броју за борбу више.

Да ли искрено, или не, не знамо, и нећемо да испитујемо. Узећемо да је искрено.

Какву помоћ добија Словенство монархије у овоме прираштају? Никакву. Срби Босне и Херцеговине и до анексије били су у рукама

аустриским. Да су могли опште словенској ствари што год допринијети, учинили би то драге воље. Нијесу могли, и нијесу учинили. Забавили су се о свом жаду.

Послије анексије остаје то исто. Остају стари јади и стара потчињеност. Бориће се, то је истина, али се неће борити противу оних који даде Чехе, Румуне, Србе (у Хрватској и Мађарској), Италијане, Словенце и остале, него противу нове једне чиновничке војске и противу једнога новог државног апарата. Та борба апсолутно неће стојати ни у каквој комуникационој вези с борбом осталих потчињених народа. С њом, као и без ње, Ни лакше, ни теже. Осим ако би дошло до општег устанка.

Да — до устанка. Можда би се мишљило да је за тај случај потребан био овај прираштај. Ако би се то узело као оправдање, требало би да се на устанак помишља, ваљало би на њега рачунати као на позитивну чињеницу. Међутим ми знамо, а и историја је свједок, да су потчињени народи, нарочито словенски, даље од оружаног протеста но од Бога на небесима.

С таквом се предпоставком не смије рачунати, и онда пада сав разлог. Напротив: физичком покрету словенских племена противу угњетача једна слободна Босна с Херцеговином куд и камо је кориснија, него под аустриском мамузом. Примјер нека им ја дат у овом протесту Србије и Црне Горе противу анексије и у њиховој готовости да загази и у рат ако буде пријетила опасност да те земље уђу коначно у састав аустроугарске монархије.

Није дакле с анексијом добио словенски живаљ те монархије ништа. Добио је само једнога плачи друга. Добио је само једнога раба више. А политика, која иде за тим да умножава робље свом господару, жалосно је. Ако није политика очајања, она је извјесно политика лутања. То је олакшица оне врсте коју болесник осјећа кад му се једна тегоба замењује другим, или кад један бол одумине, а други га, на другоме мјесту, замијени, као оно кад се ревматизам сели.

Треба узети само шта се народу Босне и Херцеговине спрема па да се види, у какве ће се замке он замрсити кад почне да живи новим животом. У својој рођеној земљи неће бити ништа, а господариће дошљак, ослањајући се на мањину. У име Срба и Муслимана говориће бјелосветски чивути и домаћи изроди купљени положајима, лиферицијама и концесијама. Одозго ће висити Дамоклов мач, да се спусти на главу сваког, који покуша да из одређенога оквира изиђе. Шта ли ће Босанац и Херцеговац себи, шта ли Словенству у монархији? Он ће бити прегажен, одијељен од тога Словенства и лишен свих средстава да се бори.

Не, господо. Ви сте на странпутици. Анексијом Босне и Херцеговине добили би сте, ако успије, само једнога роба више. А лишити слободе један народ само зато да би ви имали прилике да у политици учините и још једну капиталну погрјешку, свирепи би било.

Злочин босанских „усређитеља“

— парочити допис Ц Вјеснику —
Вишеград, 26. новембра

У Босни је зло! Догорело је до поката и Бог ће свети знати нашта ће се све свршити!

И раније, док је била Босна и Херцеговина окупирана, није било за нас, Србе, смиље и ковиле, али од како смо силом припојени Аустро-Угарској, ми смо изложени сваком чуду и покору.

Земаљској влади није довољно што нас је ставила у изузетан положај, да нам живот виси о конци, да се са нама поступа као са стоком, да нијесмо господари од самих себе и својих имања, него нам се на образ удара и ако се врло добро зна, да нам је част највећа светиња.

Да би се знало шта се све догађа у овој земљи плача и јаука, у овој земљи, гдје сила царује и гдје све може бити, износимо само овај догађај, који најбоље илустрије прилике у овим несрећним српским земљама:

Позната је ствар, да су у Босни и Херцеговини све и сва владини људи, и да су њихови извршни органи господари ситуације. Према томе и привилеговани зулумџари, т.зв. штрајфони у овим земљама раде што год хоће. Њима је мало било што су толике и толике људе на правди Бога стрпали у тамнице, што су толико недјела учинили и што врше грозна насиља над Србима, него су стали да ударају и на образ и поштење.

Заповједник штрајфони у Штрпцима, поручник, по народности Мађар, загледао се био у једну дјевојчицу од 14 година, која стоји у учионици Петра Војиновића. У недјелу у ноћи провалио је тај поручник са својим војницима у стан учитеља Војиновића, тражећи дјевојку. Како је није нашао, отишао је у стан поп Крста Поповића, ту разбио врата и упао у кућу попову. Преплашена жена попова полуднага скочила је из постеље и дочекала их, питајући их шта траже. Она се била преплашила, да неће нападати попу, те им је довикнула: „Прије ће те убити мене, него ми дарнете мужа!“ Војници је умирише, да неће вршити никаква насиља, па се позвали на закон, да би кућу прокопали. Како дјевојчице не нађоше ни ту, околишце обије куће и онда се дадоше у потјеру за дјевојком, коју најзад нађоше и одвукоше у поручников стан...

Цијело село Штрпци било се узбунило, те жандармериског наредника нађераше да пође у Вишеград да тражи заштиту. Наредник је по њиховом захтјеву поступио и отишао у село, али је са војницима стигао доцкан.

Код поручника је нађена несрећна дјевојчица у несрећном стању...

Војски је тешком муком испало за руком, да разоружа штарџуне, а поводом овога догађаја наређена је истрага.

Данас је за Сарајево кренула депутација из Вишеграда, која је отишла да се жали влади на овај вандализам.

Сад судите сами како је у овим несрећним српским земљама!

На молбу Књажевског Министарства Иностраних Дјела доносимо овај деманти:

Сасвим су измишљени и тенденциозни гласови, који се проносе о тобожњим војним припремама, које Црна Гора чини против Турске. Те измишљотине имају само ту циљ, да би парализале поражавајући утисак, који производи наше најинтимније и најискреније пријатељство са Турском, које проистиче из заједничких интереса противу заједничке опасности, која пријети и Турској и Црној Гори.

У осталом ову злу намјеру лако је свакоме ономе уочити, који је пратио и прати сличне упорне измишљотине познатих листова још од самога почетка развоја пошљедњих догађаја на Балкану.

Гласови поводом анексије

Изјава руске владе

Руска влада изјавила је: да није ни посредно ни непосредно помагала за себе преговоре између Аустро-Угарске и Турске, да Извозници није никада у име Русије изјављивао пристанак на анексију Босне и Херцеговине; у случају, да се мора пријати анексија, Русија ће тражити компензације за балканске државе; савез балканских држава Русија гледа симпатично, да је положај Аустро-Угарске врло тежак; да је једини излаз Аустро-Угарској да дође на конференцију; и да Русија савјетује Србе да мирно сачекају свршетак преговора.

Чеси за Србе

Ових дана је, како доноси листови, кренула из Пилзена, у Чешкој, једна аустријска регимента, састављена од Чеха, за Босну. На станици су војнике испратили рођаци и када се воз кренуо испратили су их усклицима: „Живјела Србија!“, на што су их војници отпоздравили громогласно: „Живјела Србија!“ Овоме коментара не треба.

Нијемци о Италији

Дебата, која се развијала у италијанском парламенту, произвела је силну сензацију, а нарочито у односима Италије према аустријској политици. Према томе сасвим је разумљиво што се и сви страни листови баве том дебатом. Њемачки листови, у главном, задовољни су њоме. „Берлински Дневник“ се задовољава што се у тој дебасти није чуо ни један глас противу Њемачке, а дописник његов Михаелис, говорећи о тој дебасти, сматра, да је потребно у Њемачкој да се води стална и смишљена политика, која се за трајна времена може гарантовати само јучешњем народом у управљању својом судбином.

Аустрија све више остаје усамљена.

Затварања у Херцег-Босни

Кореспондент Биро из Сарајева има телеграм којим се пориче да су извршена многа хапшења Срба у Босни и Херцеговини, као и да су затвори препуни. Напротив, вели се у телеграму, много је затвореника пуштено ушљед амнестије и свуда влада ред и повјерење. Са аутентичне стране у стању смо да изјавимо:

Непобитна је истина да су у Херцег-Босни извршена силна хапшења Срба; непобитна је истина да су затвори препуни невиних жртава; и

Непобитна је истина да је многе амнестија обухватила, али да је и број помилованих незнатни према онима што тргну по тамницама.

Представка српских трговаца

Српски трговци предали су влади у Србији представку, у којој илосе:

„Да су изјавили готовост, да жртвују себе и своју имовину за одбрану наших националних права; и

да налазе да су сада национални интереси пречи, но ма који други, и да, поводом појављене жеље сусједне монархије Аустрије, да се трговински уговор са Србијом привремено пролонгира, изјављују, да питање о трговинском уговору у овом времену није економско по политичко и да се према томе влада треба управљати, што, другим ријечима, значи, да треба прекинути трговачке везе са Аустријом.

Забрањено пуцање

Као што се зна, по српском народном обичају пуца се увијек кад је какво весеље или на свадби, крсном имену, Божићу, Никољу дану итд. Како су, Босна и Херцеговина српске земље, то се тај обичај и тамо практикује, али је сада од земаљске владе изашла наредба, да се ни у ком случају не смије пуцати. Ова ову забрану изашла је такође да се избјегне узбуђење народа.

Противу оних који пуцају наредба је политичка најстрожија казна.

Али-бег Фидрус вратио се

Председник муслиманске организације и првак српско-муслиманске заједнице у Босни и Херцеговини Али-бег Фидрус вратио се у Босну са свога пута у Цариград, гдје је био народним посланом. Он је у Сарајеву егзекутивном одбору муслиманске организације поднио свој извјештај.

Бањалучки осуђеници

Из Бања Луке јављају:

У прошли петак стигла је у Бања Луку вијест, да ће ноћним возом стићи бањалучки осуђеници, који су сада пуштени на слободу.

И ако доцкан извјештени, Бањалучани су по најгорем времену похитали на железничку станицу да дочекају и поздраве ослобођене.

Бањалучкој полицији то се није свидјело, те је затворила пролаз к станици и никог на станици није хтјела да пусти, изузев њихове својте.

Бањалучани свију вјера и поред те забране, која их је силно огорчала, изашли су ослобођенима у сусрет и радосно их поздравили, не марећи ни мало да ли је то коме у вољи или не.

Чека се да и ови „преступници“ буду оптужени за „велеиздају“.

Кочић ослобођен

Први уредник бањалучког листа „Отаџбине“, Петар Кочић, познати српски књижевник, ослобођен је од даљег држања тамнице, јер је толико оболело и оронло здрављем, да су се уплашили да му аустријска тамница не постане гробница. Красно милосрђе!

Аустријски барјактари

И поред силне војске и официра, којима се аустријска штабна размеће, Аустрија је принуђена да празне редове своје војске попуњује. — нигомцима војне школе. Тако су сада унапријеђени нигомци четврте године кадетске школе у Карловцу, Каменци, Будим Пешти, Кошицама, Темшвару и Сибини у част барјактара и већ су својим региментама додијељени.

Што ће то „мирољубивој“ Аустрији, када се правда како никог неће да изживљава?...

Са пута бригадира Вукотића

Као што смо јавили, бригадир г. Јанко Вукотић се повратио из Цариграда, гдје је био у нарочитој мисији, морем до Солуна, а одакле је продужио пут сувим преко Скопља и Скадра за Цетинје.

У Солуну је г. бригадир на свечан начин дочекан. О томе дочеку доноси листови нарочите извјештаје, по којима и ми доносимо ово:

Бригадир Вукотић у Солуну

Бригадир г. Јанко Вукотић стигао је у Солун 22. новембра у вече.

Два сата prije него што ће вод пристијети, на станици се бјеше скупила маса Срба, међу којима су српски консул у Солуну, Влада Љотић, са својим чиновништвом, прота Стева Димитријевић са свештенством, директор гимназије Драгомир Обрадовић са наставничким особљем, надзорник српских школа у солунскоме вилаету Михаило Питовић са учитељима и велики број осталих Срба грађана.

Ишли су, да српскоме родољубу одаду почаст и хвалу, које је он својим неуморним радом слободнога дипломате потпуно заслужио; ишли су, да из његових уста чују живе и радосне вијести

Листак из психологије рата

Васпитни услови побједа са психолошког гледишта
написао

Стеван Ј. Радосављевић Бдин
(Наставак) (8)

Гото би лекари требало да параде популарна учења о чувању здравља и психичној дјелу. Та учења, у збијеној садржини, ишла би се штампати и о општинском тропку, а по цијени коштања, сваке пете године дјелити народу.

Нијесмо оптимисте да уобразио да ће то преко ноћ окренути гужбе што постоји, али да ће неке користе допјети, и да ће постоје неколико деценија догата све и гужбе окренути, то је ванредно.

Народи се не лијече за дан два. Чак и човјеку иште треба. Народи се лијече генерацијама, а једанпут се мора почети ако уопште што озбиљно мисљамо о овим проблемима.

Што се грошка тиче, то општинама неће јешко пасти, јер такве изјавише неће коштасти ни цуних пет пара. А кад се повани има за дочек и испраћаје, за илустрације и депутације, и много што шта друго, најјесно најјаче се и за оно.

На самца књижевина не смје ствар остати. Сви нијесу племени, а од племенних сви нијесу пољни да читају, а који су пољни и

да читају, нијесу толико спрежни ни развијени да схвате и уразуме, а који схвате и уразуме нијесу сви вољни да обилно да узме и по изузетима да раде. Кад дикле погледате, вајда од њих, нарочито у почетку, веома је мала. Зато треба прикочити у помоћ и чиме другим. То друго је прва и школа, свештеници и учитељи. Ко је познатији да буде учитељ, народни од свештеника и наставника? Они су е народом у непосредној додиру, и они једини могу на њега утицати живом рјечју.

Треба зато свештеницима ставити у дужност да у цркви од премења на пријече (бар 10—15 пута на годину) народу држе говоре и да га поуче, шта је здравље, шта ене записи од здравља, какви су успјеси од здравља у раду и како га треба чувати и неговати.

Учитељима треба ставити у дужност да то исто чине у школи, па нарочито у учитељима. Од женског образовања уопште, а у овом погледу на по се, занесен здравље подмладака неваључно.

Да би то свештеници и учитељи умјели чинити, треба штампати нарочите књиге, с једно разрађеном садржином, у виду лекана и популарних предавања, а треба их отоме поучити и у богословској и у учитељској школи. Нарочито здрављу мора бити обавеза.

Плодови овакога рада јавила би се тек постепено једне генерације. Они би се прибли-

жили мучно, јер би им на пут стојало конзервативизам и традиционални параштаја. Да би се и ту помогло, требало би да се креће и само женско друштво са својим поддршницама гдје их има, а гдје их нема да их образује. То поддршници провекли би својим радом сав женски савези егалитет, одназначили би у село, призивали би сељанке и свакада би их поучавали како да таје дјену, како да чувају здравље своје и својих мужева, удававајући у кући онако како првобитно набоље одговара.

Огромне користи може од тога бити. Поуче се не може жена нико боље дати до жена.

Што се свештеника дјене тиче не треба ништа више с почетка да знају до тог будите олаге, варијете блато и будите пазда цуне љубави сирам њих. Остало ће им дати школа, ако се школи одује, и друштво. А ако се не одаду дога је да одрасту е благом нарадају. То ће бити благо високо за њих самих, тако и за државу.

Напољетку треба ставити у дужност нешто и српских и општинских класицима, у којима оне могу бити посредно преко свештеника и учитеља, опло посредно, надзором, утицати да се санитарне мере и упутства популаризују.

Мислимо да нећ једном треба да пређу времена да се од науке извештаја чини глупа, као што су то чинили од своје науке га-

леки Друјиди, египатске Маге, монголске Бише и остали жреци разних илжава. Пусти да народ умре само да то да би се евода лекари имали извор свога прихода, држимо да би сушине недржавнички била. То би значило да држава плаћа најекспонијенијим својим материјалом приватну потребу једнога реда људи. Бар то не би требало да буде е државним службеницима. Они су плаћени и дочеке ослобођени; њихова дужност нека се састоји у популаризовању гари, лијечења и чувања здравља. Нарочито у том има грађанине. И ми не тражићемо нише што ополно, већ само то народ треба да има елементарне поуке.

Мало би се узети да ће лекари тим гдно иштевати. То би из основа био потребан закључак. Оно што немају не могу изгубити, а они од претеке народне жале сељанке дошта немају иште. У том погледу ево лекари као и оубари. Сваке ноћи оплаче и сад ако би се то јавило да му поклопи сваким по нар иште, шта би оубари етим иштевали? Иште. Напротив они би е тим повољно добили, јер би се свако на иштење изгубио, ополно би их, и кад би му се прве померале, ако не сви или један добар дво похитало би да о овом гробу иште други нар. Тако би мало по мало уште у обичај да сви сељани иштење иште.

То би било било е лекарија. Кад би народ имао елементарна популарна о чувању

Дневне новости

Народни посланици код Господара. Данас у 10 час. прије подне господа народни посланици били су корпоративно примљени од Њ. Краљ. Височанства Књаза Господара. При пријему је присуствовала и Књажевска Влада. После бурнога поздрава од стране посланика, Његово Краљ. Височанство Књаз Господар захвалио је на поздраву и нар. посланицима пожелио срећан рад. За тијем је Њ. Кр. В. Књаз Господар у кратким и јасним тезима оцртао данашњи спољашњи положај Црне Горе и српскога народа, истакнувши, да је стање веома тешко, али да Га тјешти то, што су сви Срби, гдје их год има, сложни и једнодушни, и што су двије српске државе, Црна Гора и Србија, данас више но икада чвршће спојене у заједничкоме и сложеном раду. Радује се, што види, да су потпуно истовјетни заједнички поступци међусобнога повјерења како између Скупштине и владе у Црној Гори, тако исто и између Скупштине и владе у Србији, чиме се владаоцима Црне Горе и Србије у данашњим приликама даје снажна потпора. Господар је по томе нагласио, да је српскоме народу учињена велика неправда и да Му у току 48 година Његове владе, и ако се морао борити са разним невољама, неродницама, нестајицама и ратовима, није било тако тешко као од свршетка септембра ове године. Он вјерује, да је свакојем Његовоме појнику тешко, и зна, да су у силни љубани спрам отаџбине изједначени Он и сви Његови војници, али између Њега и њих разлика је само та, што Он има да носи и бреме тешке одговорности пред Богом, српским народом и историјом. Ту одговорност заједно са Њиме имају да носе и сви синови отаџбине, који су на видним мјестима. Њему је мило подносити за народ најтеже муке, и још се осјећа довољно снажан, да и данас одговори Своме владалачкоме позиву. Прешавши на скупштински рад, Господар је изјавио жељу, да би добро и корисно било, да Народна Скупштина у овим тешким приликама ради брзо, али правично и по своме нахођењу. Особито је препоручио пројект закона о устројству војске и пројект буџета, напоменувши, да би се остали пројекти законски, ако за њих није хитна потреба и ако не претече доста времена, које је сада драгоцене, могли оставити за идући сазив. Господар је на крају изјавио, да је задовољан радом данашње владе, и да јој и господа народни посланици могу вјеровати свагда, кад буде излазила пред њих с изјавом, да за ову или ону, само по народ и државу корисну ствар, има овлашћење и одобрење од Господара. Могу једини људи бити милији и симпатичнији од других — завршио је Свој говор Господар — али се, кад су у питању државни интереси и народно добро, не смије гледати на лична расположења, већ на способност и корист, коју појединци доносе општем добру.

Господа народни посланици попутници су Господаре искрене ријечи и очинске савјете општем одобравањем, и пошто се за тијем Господар распитивао код њих о стању народноме и потребама његовијем, а нарочито о садашњем ратном расположењу, најмилијостије се с њима опростио, зажеливши, да им рад буде срећан и благословен.

Вратио се из Цариграда. Госп. бригадир Јанко Вукотић вратио се

у понедељник у вече из Цариграда, гдје је неко вријеме боравио као изванредни изасланик Књажевске Владе. У Цариграду је г. бригадир био предусријетан особитом пажњом у свијема круговима и од стране свију високих личности, с којима је долазио у додир. Из Цариграда се г. бригадир вратио преко Солуна, Скопља и Призрена, у којима је мјестима како од царских власти, тако и од народа био лијено дочекиван. Од Призрена продужио је пут кроз врлетну клисуру ријеке Дрина, испред којег је сишао до Скадра, а отула настајно је пут паробродом преко Скадарског Језера до Ријеке.

Штете од олује. Пошљедње невријеме, које је ономад бјеснило на Цетињу и околини, учинило је приличну штету у свијема крајевима Црне Горе, који су ближе мора. На Цетињу се била отворила т. зв. Ладница испод манастира. Вода је кроз њу наврла великом снагом и потекла је манастирском авлијом, сливајући се низ степенице од камена као какав најрешити водопад. Из манастира се разлила путем испред Биљарде, те се скупљала код понора испод манастирскога млина. Пут испред Биљарде бујица је јако разрила и оштетила. И код дворске штале извирала је велика множина воде. Оваквога призора одавно није било на Цетињу. Ладница се пошљедњи пут била отворила пред славну битку на Граховцу 1858., дакле пуних десет година има од тада! Млађи свијет чисто није ни вјеровао у тако што, и приче о изливу толике количине воде из Ладнице сматрао је као фантазију. Ономад се увјерно о истинитости.

Из Бара јављају, да је тамо бујица оштетила зид старог града и на неколико га мјеста срушила. На Тополици је силно узбуркано море изабјило на обалу испред дворца Књаза Насљедника читаве насипе пијеска. Новоме мору у барскоме пристаништу валови нијесу учинили никакву штету. На жељезничкој прузи Бар-Вир бујица је на више мјеста подрила насип, за што ће бити потребно више дана ради оправке.

И на Његушима била се слила са Ловћена силна вода, која је била преплавила све поље.

На новоме путу од Подгорице до Колашина није било никакве штете, што је доказ, да је добро грађен и утврђен.

Иначе, каква је била страшна олујина, штете је било мало како за домове, тако и за путеве и усјеве.

Јадранско Море било је толико узбуркано, да је пароброду за пут од талијанскога Барија до нашега Бара било потребно 48 часова, док за лијепа времена од једне обале до друге може да доплови за 12 часова.

† **Иво Ш. Пејовић.** У Подгорици је преминуо послније кратко, али тешко боловања Иво Шуљњин Пејовић, један од ваљаних и простосрдачних наших људи. Стрико Иво је био дуго година у државној царинској служби, а пошто је пензионисан био је благајник филијале Црногорске Банке у Подгорици. Честитом и ваљаном покојнику нека је лака земља!

Уговор о савезу. Берлинске „Фосове Новине“, које су орган барона Ерентала, саопштиле су текст српско-црногорскога уговора о савезу за одбрану и напад. По томе уговору Србија и Црна Гора споразумјеле су се о диоби српских земаља: Србија добија Дубровник са Босном и половином Санџака, Црна Гора Херцеговину

и све до Дубровника, као и ону другу половину Санџака, и осим тога Скадар, Плав и Гусиње. За тијем обије земље дијеле међусобно Стару Србију до Скопља, у коју сврху тобоже већ спремају чете, да с њима упадну у Турску!! Бечки листови ликују и поручују Турској овако: јесмо ли ти ми рекли, да ти Србија и Црна Гора нијесу пријатељи?

То је доста да се види, каква је сврха овој неистинитој вијести о тексту уговора за савез између српских држава. Све је то бечки маневар, да би се постигао раздор између Турске и српских држава. Али, то бечки државницима неће помоћи. Турска, Црна Гора и Србија знају добро, ко им је прави непријатељ.

„Пресин“ фељтон. У бечкоме листу „Neue Freie Presse“ објављен је један подлистак о Црној Гори. Написао га је онај исти дописник тога листа, који је под лажним именом некаквога француског списатеља скоро био на Цетињу, гдје је као какав коцкар хтио да превари неке наше угледне личности и да од њих измами интервјуе. Он је прије тога био у Биограду и отуда је под својим потписом слао у „Пресу“ неучтивне и неистините дописе о Србији, због чега му је један брат Шумадијца на сред Биограда најмјестније леђа. Отуда је морао побјећи, па се послније довукао и овамо да врши свој непоштени посао. Његов подлистак, који носи натпис „Народ и двор на Цетињу“, продукат је идиотскога мозга једнога блесавога чивутско-бечкога новинара. Човјек треба да се наоружа добрим стрпљењем, па да хладнокрвно до краја прочита све идиотизме, које је тај бечки гад сручио у свој натпис о Црној Гори. Све му је у томе напису од почетка до краја глуно и неистинито. Описује чланове нашега Владајућег Дома, и из описе се види, да их никад није ни видио. Вели, да страшни посланици на Цетињу извирну главами кроз два прозорчића својих кућица. Нијел комплимент за аустријско посланство! За тијем грди и осмијава нашу династију, не остављајући на миру чак ни њене женске чланове, и у свему томе показује васпитање једнога безобразног швапскога Чивутина. Кад би смо ми тако писали о Бечу и хабсбуршкој династији, као ова каљуга швапска о нама, из Беча би дизали на нас повику и називали би нас варварима. Њима је, међутијем, све допуштено; али не све, јер ако игдје, на Балкану ће тијем ренегатима културе бити пребијена леђа и одовуда ће с ових обала бити избачени да не кује чисти ваздух балканскога јужнога неба.

Забавна са играчком. Цетињска Читалоница приређује 5 децембра у 8 сати у вече у Зетском Дому забаву са играчком у част имендана Њ. Кр. В. Књаза Господара.

Рад Н. Скупштине

Сједнице Н. Скупштине, сазване у редован сазив у октобру мјесецу, одложене су и 1. децембра је настајен рад.

Претходна сједница

1. децембра

У понедељак су се у Зетском Дому окупили народни посланици, када је министар унутрашњих дела г. војвода Лакшић позвао окупљене посланике на призив Св. Духа.

Из цркве су се посланици поново окупили у Зетском Дому, те је прву претходну сједницу отворио председник берификационог одбора Јанко Милић, послије чега се приступило избору привременог секретара.

За секретаре су изабрани Јанко Славојевић и Мирко Мишиковић.

Пошто је извршена прозивка посланика, председник је предложио да се и забере два одборача гласова, а по том је приступљено избору часништва.

Послије гласања председник констатује да су већином гласова изабрани:

за председника Марко Ђукановић;
за потпредседника Милосав Николић;
за секретаре: Сава Драговић и поч. Душан Петровић.

Пошто је председник Ђукановић заузео председничко мјесто, захвалио се на избору и закључио прву претходну сједницу у 10¹/₂ сата.

1. редовна сједница

2. децембра

Прву редовну сједницу отворио је председник М. Ђукановић у 2 сата послније подне.

Председник министарства чита указ Њ. Кр. В. Књаза Господара, којим се отварају скупштинске сједнице. Указ су посланици заслушали стојећи и пропратили га усклицима: Живео!

Пошто је секретар Душан Петровић прочитао записник прве претходне сједнице, прочитане су молбе за одсуства српског примаса бискупа Миливојевића и војводе Маша Ђуриновића, које су уважене.

Председник саопштава, да би потребно било да се поздраве руска Дума и талијански парламенат. Како је овај приједлог у начелу усвојен, секретар чита начрте поздравних телеграма.

Поч. Штепан Мартиновић предлаже да се поздраве и Народна Скупштина у Србији, што се усваја.

Прелази се на дневни ред.

Врши се подјела посланика на секције.

Књижевност

Споменица о раду дубровачке републике. (31. јануара 1808. до 31. јануара 1908.) Ових је дана изашла из штампе ова споменица, коју је приредио лист „Срђа“ под уредништвом проф. А. Вучетића. Књига има 240 страница у величини „Срђа“, кити је преко 50 слика и садржи много знаменитих радова посвећених помену пада Дубровника. Спољна је опрема књиге лијепија и има лепе корице. Преплатници „Срђа“ је добијају мјесто пет његових бројева.

Сваки може напосе добити Споменицу у ма којој српској или хрватској књижари. Гдје се не може добити, нека се изпросе за књигу пошале Администрацији „Срђа“ у Дубровник, те ће му се франком послати. Споменица стаје 4 К., а у дивот издану 5 К. Сваки родољуб издамо се да ће набавом књиге у духу судјеловати помену пада Дубровника и подупријети овим својим малим приносом племенити рад Срђев у корист народне просвјете.

Парни млин на Цетињу

потребује стручнога махињисту. — Машина у јачини шест коњских снага са једним каменом.

Ко ово мјесто жели, нека се са поштом и документима обрати напосписаног. Подгорица — Црна Гора.

3—3

Хафис Пашић

Школске књиге, учила и писаћи прибор

има у великом избору потписана књижара.

Исто тако велики избор разних других дјела из свих грана књижевности, уз то слика, музикалија, икона.

Послуга је брза и тачна, а цијена умијерена.

Молимо да се не адресује на фирму брата М. Поповић, јер под том адресом не долази наруџбина одмах у нашу радњу.

Адресује се једино на

Књижара и штампарија „НАТШЕВИЋИ“ УЧИТЕЛСКОГ Д. Д. У Новом Саду. 23